British Red Cross

ئافرەتانی پەنابەر

پرۆژەی تواناسازی دیجیتاڵ و بەستنەوە

وانەی 5 - ئافرەتان، منداڵان و مافەکانی پاراستن

Home Office

The power of kindness

بەخێربێیت!

ئێمە ئەمڕۆ:

- باس لە واتای 'سەلامەتی کەسی' دەکەین
- باس لە واتای 'سەلامەتی کۆمەڵگە' دەکەین
- پێشکەشکردنی زانیاری دەربارەی مافەکانەکان بۆ پاراستن و چۆنیەتی هەوڵدان لە تاوانێک
- باسکردنی مافەکانی منداڵ

ڕێسا بنەڕەتیەکان

- شوێنی نهێنی پارێزی
- شوێنی سەلامەت
- تەلەفۆنەکان لە دۆخی بێ دەنگی دابنرێن
- ڕێزگرتن
- بڕیار نەدان
- هەر جارە و یەک کەس قسە بکات
- با زووم (Zoom) لە سەر بێدەنگ بێت ئەگەر قسە ناکەیت
- **ئەگەر دەتەوێت شتێک دووبارە بکرێتەوە داوای دووبارەکردنەوەی بکە!**

- نەزانین ئاساییە

مەبەست چیە لە سەلامەتی کەسی؟

"توانای **کەسێک** بۆ گوزەراندنی ژیانی ڕۆژانەیان بێ بوونی هەڕەشە یان ترسی زیانی دەروونی، عاتیفی یان جەستەیی لە لایەن کەسانی دیکەوە"

The power of kindness

توندوتیژی بنیاتنراو لە سەر جێندەر (GBV) چیە؟

- ئایا توندوتیژی و مامەڵەی خراپ هەمان واتایان هەیە؟
- پەیوەندی نێوان مامەڵەی خراپ و هێز چیە؟
- ئایا کەسی ڕزگاربوو و قوربانی هەمان واتایان هەیە؟
- مامەڵەکارانی خراپ کێن؟ قوربانیەکان/ڕزگاربووان کێن؟
- هۆکارەکانی GBV چین؟

The power of kindness

ئایا ڕازیت یان نارازیت؟

هەموو خەڵکێک بە یەکسانی دەشێت ببن بە قوربانی **مامەڵەی خراپ؟**

دەستدرێژی سێکسی لە چوارچێوەی هاوسەرگیری وەک دەستدرێژی سێکسی لە لایەن کەسێکی نامۆوە توووند نیە

ئەنجامدەرانی مامەڵەی خراپ لە ماڵە کێشەدارەکان گەورە دەبن

خواردنەوە کحولیەکان و ماددەی هۆشبەر خەڵک توندوتیژ دەکەن

The power
of kindness

چ ڕەفتارێک دەکرێت ببن بە سەرپێچی تاوانکاریی؟

توندوتیژی خێزانی چیە؟

- ڕووداوێک یان شێوازێکی ڕووداوی کۆنترۆڵکردن، ناچارکردن، هەڕەشەکردن، شکاندنی شکۆ و ڕەفتاری توندوتیژ، وەک توندوتیژی سێکسی، لە زۆرینەی حاڵەتەکان لە لایەن هاوبەشێک یان هاوبەشی پێشووتر، بەڵام هەروەها دەکرێت لە لایەن ئەندامێکی خێزان یان چاودێرێکەوە بێت.
- زۆر باوە. لە زۆرینەی حاڵەتەکان لە لایەن ئافرەتێکەوە ئەزموون دەکرێت و پیاوێک ئەنجامی دەدات.

لەوانەیە توندوتیژی خێزانی ئەمانە بگرێتەوە، بەڵام سنووردار نیە تەنها بۆ:

- کۆنترۆڵی ناچارکەر (شێوازێکی تۆقاندن، شکاندنی شکۆ، جیاکردنەوە و کۆنترۆڵکردن بە بەکارهێنان یان هەڕەشەی توندوتیژی جەستەیی یان سێکسی)
- مامەڵەی خراپی دەروونی و/یان عاتیفی
- مامەڵەی خراپی جەستەیی یان سێکسی
- مامەڵەی خراپی دارایی یان ئابوری
- هەراسانکردن و ڕاوەدوونان
- مامەڵەی خراپی ئۆنلاین یان دیجیتاڵ

The power of kindness

مامەڵەی خراپی دارایی چیە؟

مامەڵەی خراپی دارایی لە لایەن ئەندامێکی خێزان، برادەر، هاوسەر، یان چاودێرێک دەکرێت بەم شێوازانەی خوارەوە بێت:

- کەسێک پارە ببات یان بە ناوی تۆوە شتی دەست بکەوێت بێ زانیاری یان ڕێپێدانی تۆ
- کەسێک وات لێدەکات کۆنترۆڵی ئەژمێرەکانتی پێ بدەیت
- کەسێک لە خانەنشینی یان چەکە داراییەکانی تۆ پارە ببات بێ ڕێپێدانی تۆ
- ناوی خۆیان بۆ ئەژمێرەکەت زیاد کردووە
- داوای لێکردوویت ویستی خۆت بگۆڕیت
- کەسێک پێی گووتویت شتت بۆ دەکڕیت یان پارەی پسوولەکانت دەدات، بەڵام دەبینیت ئەمە ڕوونادات
- وەستێنراویت لە بینینی برادەر و خزمانی دیکە.

مامەڵەی خراپی دارایی لە لایەن هاوبەشێک دەکرێت بەم شێوازانە بێت:

- تۆ دەوەستێنن لە کارکردن یان چوونە سەر کار
- تۆ دەوەستێنن لە چوونە کۆلێژ یان زانکۆ
- داوات لێکراوە هەموو شتێک ڕوون بکەیتەوە کە خەرجی دەکەیت
- چی تر ناتوانیت دەستت بە ئەژمێرەکانی دابینکەری خزمەتگوزاری داراییت بگات
- هاوبەشەکەت تۆی وەستاندووە لە خەرجکردن لە سەر ئایتمە گرنگەکان
- کرێدیت کارت و/یان قەرزیان بە ناوی تۆ دەرکردووە
- بودجەی خێزانەکەی تۆیان لە شتەکان خەرج کردووە بێ ئەوەی ئاگادارت بکەنەوە
- هاوبەشەکەت گشت پسوولەکانی خستۆتە سەر ناوی تۆ.

The power of kindness

سەلامەتی کۆمەڵگە - ڕەفتاری دژە کۆمەڵایەتی

ڕەفتاری دژە کۆمەڵایەتی:

- چالاکی شەڕانی، تۆقێنەر یان شکێنەر کە کوالێتی ژیانی کەسێکی دیکە تێک دەشکێنێت.
- ڕەنگە هەست بکەیت کە ڕووداوێک بچووکە یان گرنگ نیە تا لێیەوە دەست پێ بکەیت، بەڵام ڕەفتاری دژە کۆمەڵایەتی دەکرێت بۆ ماوەیەکی زۆر بەردەوام بێت، و زۆر ترسناک بێت. هەموو ڕەفتارە دژە کۆمەڵایەتیەکان وەک تاوان پۆلینکراون بەڵام زۆرێکیان دەکرێت ببن بە تاوان.

دەتوانیت هەواڵ بدەیت بە:

- خاوەن مولکەکەت، کە ئەرکی دڵنیاکردنە کە کرێنشینان بە شێوازێک ڕەفتار ناکەن کە ڕێکەوتننامەی کرێگرتەیان پێشێل دەکات.
- فەرمانگەی دروستی ئەنجومەنی ناوخۆییت، بۆ نموونە نیشتەجێ بوون، تەندروستی ژینگەیی یان تیمی ڕەفتاری دژە کۆمەڵایەتی
- پۆلیس، ئەگەر هەست دەکەیت تاوانێک ئەنجامدراوە.

ئەگەر دووچاری ڕەفتاری دژە کۆمەڵایەتی بوویت، ڕەنگە پێویست بکات یارمەتیدەر بیت لە پێشکەشکردنی بەڵگە پێش ئەوەی هیچ کردارێک بکرێت، بۆ نموونە هەڵگرتنی یادەوەری شتەکان کە ڕوویانداوە. ڕەنگە داوات لێ بکرێت ئامێرێکی تۆمارکردنت لە خانووەکەت هەبێت بۆ هەراسانکردنی ژاوەژاو. ڕەنگە پێویست بکات پەیوەندی بە پۆلیس بکەیت لەڕێگەی ژمارە 101 یان تەنانەت 999 ئەگەر باری لەناکاو بێت.

The power
of kindness

جیاکاری - چیه؟

مامەڵەکردن لەگەڵ کەسێک یان گروپێکی دیاریکراوی خەڵک بەشێوەیەکی جیاواز، بە تایبەتی بە خراپترین شێواز کە تیایدا مامەڵە لەگەڵ کەسانی دیکە دەکەیت، بەهۆی رەنگی پێست، ڕەگەز، لایەنی سێکسیان.

- تەمەن
- دووبارە دیاریکردنەوەی ڕەگەز
- هاوسەرگیری کردن یان بوون لە پەیوەندیەکی مەدەنی
- دوو گیان بوون یان مۆڵەتی دایکایەتی
- کەم ئەندامی
- ڕەچەڵەك بەلەخۆگرتنی ڕەنگ، ڕەگەزنامە، دۆخی ئێتنیکی یان نیشتیمانی
- ئایین یان بیروباوەڕ
- سێکس
- بیروبۆچوونی سێکسی

The power of kindness

یاسای یەکسانی ساڵی 2010

- یاسای یەکسانی ساڵی 2010 لە ڕووی یاساییەوە پارێزگاری لە خەڵکی دەکات بەرامبەر جیاکاری لە شوێنی کار و کۆمەڵگەی فراوانتر.
- شوێنی یاسایەکی دیکەی دژە جیاکاری پێشووتری گرتەوە، کە تێگەیشتنی یاساکە ئاسانتر دەکات و پاراستن لە هەندێک بارودۆخدا بەهێزتر دەکات. شێوازە جیاوازەکان دیاری دەکات کە تیایدا مامەڵەکردن لەگەڵ کەسێک نایاساییە.
- زیاتر بدۆزەوە دەربارەی ئەوەی کێ لە جیاکاری پارێزراوە، جۆرەکانی جیاکاری بەگوێرەی یاساکە و دەتوانیت چ کردارێک بکەیت ئەگەر بە شێوازێکی نادادپەروەرانە جیاکاریت بەرامبەر کرا.

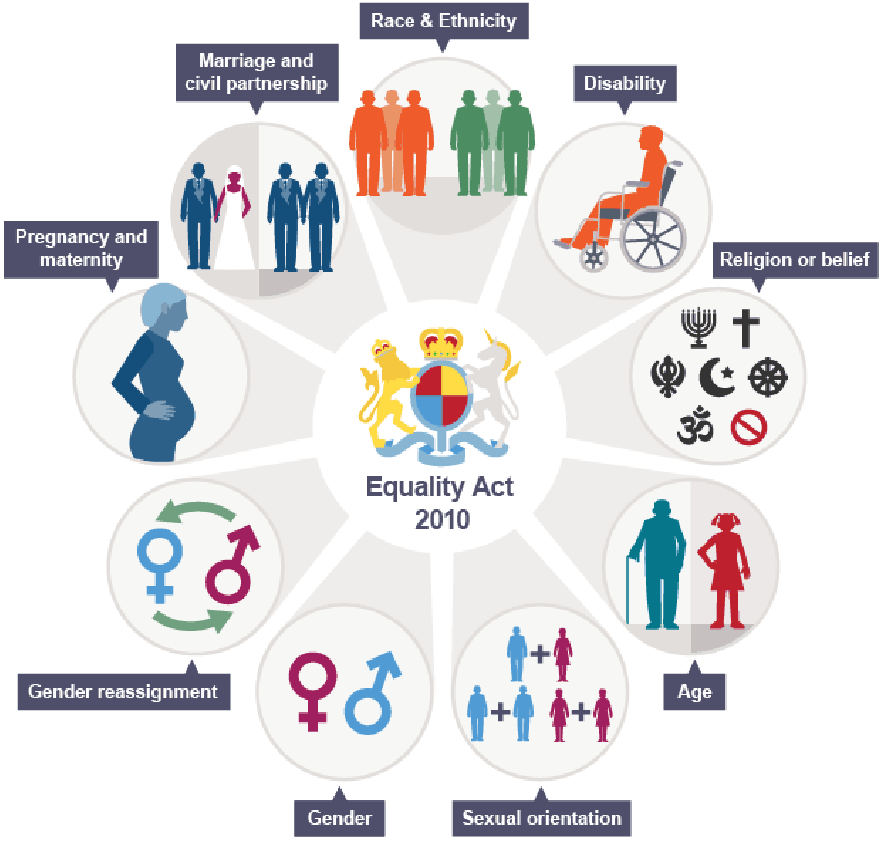

The power of kindness

سەلامەتی کۆمەڵگە - تاوانی ڕق

تاوانی ڕق چیە؟

ڕووداوێک یان تاوانێک بەرامبەر کەسێک لە سەر بنەمای بەشێکی ناسنامەیان

پێنج جۆری 'ناسنامە' هەن کاتێک کەسێک بە ئامانج دەگیرێت بەهۆی نەیاری یان لایەنگیری بەرامبەر:

- کەم ئەندامی
- ڕەچەڵەك یان ئێتنیک
- ئایین یان بیروباوەڕ (کە بێ باوەڕیش دەگرێتەوە)
- بیروبۆچوونی سێکسی
- ناسنامەی جێندەری کەسەکە.

تاوانی ڕق یان ڕووداوی ڕق؟

The power of kindness

ڕاپۆرتکردنی تاوانێک بۆ پۆلیس

Report a crime or incident

Is it an emergency?

Does it feel like the situation could get heated or violent very soon? Is someone in immediate danger? If so, please **call 999** now.

- پەیوەندی بە 999 بکە ئەگەر هەواڵی تاوانێک دەدەیت کە ئەنجام دەدرێت یان ئەگەر کەسێک لە مەترسی ڕاستەوخۆدایە.
- ئەگەر تاوانەکە بارێکی لە ناکاو نیە، پەیوەندی بە 101 بکە یان پەیوەندی بە پۆلیسی ناوخۆیی خۆت بکە.
- دەتوانیت پەیوەندی بە 101 بکەیت بۆ پێدانی زانیاری بە پۆلیس یان پرسین.

The power of kindness

چی ڕوودەدات کاتێک کەسێک هەواڵی سەرپێچیەک بە پۆلیس دەدات؟

ئازاردانی منداڵ

چواری جۆری مامەڵەی خراپ:

- مامەڵەی خراپی جەستەیی
- مامەڵەی خراپی سێکسی لەگەڵ منداڵ
- پشتگوێخستن
- مامەڵەی خراپی عاتیفی

The power of kindness

خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکان

ئایا دەزانیت خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی منداڵان چی دەکەن؟

ئایا جیاوازی نێوان خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی گەوران منداڵان دەزانیت؟

ئایا جیاوازی نێوان پاراستنی 'منداڵی خاوەن پێداویستی' و 'منداڵ' دەزانیت؟

ئایا هەست دەکەیت خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی منداڵان بە ئاسانی دەسەڵاتی لابردنی منداڵانیان لەژێر چاودێری دایبابەکانیان هەیە؟

The power of kindness

خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکان

خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکان ئەرکی یاساییان هەیە بۆ پاراستن و باشترکردنی خۆشگوزەرانی منداڵان و گەوران کە لە مەترسیدان.

خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی گەوران

1. پێویستیەکانی پشتیوانی و چاودێری بەهۆی بارودۆخێکی جەستەیی یان عەقڵی. (بۆ نموونە، نەخۆشی عەقڵی، بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەر، پشت بەستن بە کەسانی دیکە بەهۆی تەمەن یان نەخۆشی)
2. ئایا لە مەترسی مامەڵەی خراپ یان ئازارداندایە
3. کاریگەریەکی بەرچاوی لە سەر خۆشگوزەرانی یان سەلامەتی هەیە

خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی منداڵان

1. هەموو منداڵێک کە لە مەترسی مامەڵەی خراپ یان ئازاردایە.
2. ڕەنگە منداڵان پشتیوانی بکرێن لە ڕێگەی:
   - پارمەتی زوو
   - منداڵانی خاوەن پێداویستی
   - پاراستنی منداڵ

ڕۆڵی خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی منداڵان چییە

- ئەرکی یاساییان هەیە بۆ پاراستن و باشترکردنی خۆشگوزەرانی منداڵان.
- دەتوانێت کۆمەڵێک خزمەتگوزاری چاودێری پێشکەشی منداڵان و خێزانەکانیان بکات، لە دوای "هەڵسەنگاندنی پێویستیەکان".
- بە هاوبەشی کار لەگەڵ چەندین ڕێکخراوی پسپۆر و خێرخوازی دەکات بۆ دڵنیاکردنی ئەوەی خێزانەکان ئەو یارمەتیەی پێویستیانە وەریدەگرن

- **چۆن خێزانەکان لەگەڵ خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی منداڵان بەشداری دەکەن؟**
- خێزانەکە ڕاستەوخۆ بۆ یارمەتی داوای خزمەتگوزاریە کۆمەڵایەتیەکانی منداڵان دەکات
- ئاڕاستەکردن لە لایەن پسپۆرانی دیکەوە (پۆلیس، مامۆستا، ئەندامانی دیکەی لایەنە حکومیەکان). ئاڕاستەکردنەکە بەهۆی ئەوەوە دەکرێت کە نیگەرانیەکی پارێزگاریکردن یان خۆشگوزەرانی دەربارەی منداڵەکە هەیە.

The power of kindness

ئەرکی خزمەتگوزاری منداڵان لە پاراستن

منداڵانی خاوەن پێداویستی

بڕگەی 17 لە یاسای منداڵانی 1989

- دەشێت ستاندەری گونجاوی بۆ تەندروستی یان گەشە نەبێت، یان
- تەندروستی یان گەشەی کێشەی دەبێت، یان
- کەم ئەندامە.

پاراستنی منداڵ

بڕگەی 47 لە یاسای منداڵانی 1989

هۆکاری گونجاو هەیە بۆ گومانکردن کە منداڵەکە کێشەی هەیە، یان، دەشێت کێشەی ئازاردانی بەرچاوی هەبێت.

The power of kindness

جۆرەکانی یاسا

- چی دەربارەی سیستەمی یاسایی بەریتانیا دەزانیت؟
- ئایا جیاوازی نێوان یاسا مەدەنی و تاوانییەکان دەزانیت؟
- نموونەیەکی تاوان بدە.
- نموونەی جۆرێکی دادگا لە بەریتانیا بدە.

جۆرەکانی یاسا

یاسای مەدەنی و خێزان

- ناکۆکی لە نێوان تاکە تایبەتەکان، لە نێوان تاکەکان و لایەنە حکومیەکان.
- داوا لە پارێزەرێک دەکەیت کەیسەکەت ئامادە بکات و لە دادگا نوێنەرایەتیت بکات.
- بریارەکەی دادگا لە کەیسێکی مەدەنی لێپرسراوانە یان نالێپرسراوانە دەبێت.
- قەرەبو کردنەوە یان ڕێککەوتن یان حوکمی پەیوەست بە لایەنی دارایی
- دادگای خێزان، دادگای کار و دادگای وڵات

نموونەکان:

- ڕووداوەکانی هاتووچۆ، کەمتەرخەمی پزیشکی یان کلینیکی
- پێشێلکردنی گرێبەست
- قەرز یان نیشتەجێکردن
- کارمەندێک کێشەی جیاکاری هەیە

دادگای خێزان

- تەلاق، هەڵوەشاندنەوەی پەیوەندیە مەدەنیەکان، کێشەکانی منداڵان، ڕێکخستنەکانی چاودێری منداڵ و توندوتیژی خێزانی

یاسای تاوان

- سەرپێچیە تاوانکاریەکان کە کار دەکەنە سەر تەواوی کۆمەڵگە
- کاری پۆلیس و خزمەتگوزاری دادگایی شاهانە (CPS)
- بریاری دادگا لە کەیسی تاوان ئەوەیە تاوانبارە یان تاوانبار نیە.
- تاوانبارکردن و سزادان بە شێوازی حوکمی دەست بەسەرکردن، پێبژاردن یان خزمەتگوزاری کۆمەڵگە بۆ کەسێک کە تاوانبار دەرچووە
- دادگای ماجیسترەیت یان دادگای شاهانەیی.

نموونەکان:

- ماڵبڕین، دزین، ئاگربەردانی ئەنقەست و زیانی تاوانبارانە
- کوشتن، هێرش کردن، دەستدرێژی سێکسی
- هەراسانکردن و ڕەفتاری کۆنترۆڵکردن
- هاوسەرگیری ناچارکراو، شێواندنی ئەندامی زاوزێ، بازرگانیکردن بە مرۆڤ
- ساختەکاری، سپیکردنەوەی پارە و مامەڵە بە ماددەی هۆشبەر

The power of kindness

وشە سەرەکیەکان

مامەڵەی خراپ - خراپ بەکارهێنانی دەسەڵات. دەکرێت مامەڵەی خراپی جەستەیی، عاتیفی، دارایی و سێکسی بگرێتەوە.

ڕەزامەندی - بریتیە لە ڕازی بوون لە سەر شتێک بە هەڵبژاردە. ناکرێت پێشبینی بکرێت بگۆڕدرێت یان بکێشرێتەوە.

سەرپێچی تاوانکاریی - کردارێک کە بەگوێرەی یاسا سزاهەڵگرە.

تاوانی ڕق - کردارێکی تاوانکارییە، بەهۆی تایبەتمەندیە پارێزراوەکانی قوربانیەوە ئەنجام دەدرێت.

پاراستن - ڕێکارێکە، بەلەخۆگرتنی ڕێکارە یاساییەکان، کە ئازادی و یەکسانی کەسێک دەپارێزێت.

توندوتیژی - کردارێکی هێزی جەستەیی کە دەبێتە هۆی ئازار یان بە مەبەستی ئازاردانە. زیانی دروست بوو بەهۆی توندوتیژی کە دەکرێت جەستەیی و دەروونی بێت.

The power of kindness